EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 3.6.2021
COM(2021) 290 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

määruse (EL) nr 910/2014 (e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul) hindamise kohta

{SEC(2021) 229 final} - {SWD(2021) 130 final}

1. SISSEJUHATUS

Käesolevas aruandes antakse ülevaade määruse (EL) nr 910/2014 (e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul (edaspidi „eIDASe määrus“))[1] hindamise tulemustest. Määruse artikli 49 kohaselt peab komisjon vaatama läbi kõnealuse määruse kohaldamise ja hindama eelkõige seda, kas on asjakohane muuta määruse kohaldamisala või selle erisätteid, võttes arvesse määruse kohaldamisel saadud kogemusi ning tehnoloogia, turu ja õiguse arengut,[2] ning asjakohasel juhul lisatakse aruandele seadusandlikud ettepanekud.

Lisatud talituste töödokument sisaldab rohkem üksikasjalikke tõendeid ja neid järeldusi toetavat analüüsi.

1.1. eIDASe raamistik

eIDASe määruse vastuvõtmisega 2014. aastal lõi EL pretsedendi, kehtestades esimese piiriülese usaldusväärsete digiidentiteetide ja usaldusteenuste raamistiku, mida nüüd tunnustatakse ja järgitakse kogu maailmas. eIDASe määruse eesmärk oli teha avalikud teenused kõigile ELi kodanikele kättesaadavaks kõikjal ELis, kasutades nende päritoluriigis välja antud e-identimise vahendeid. Sellega püüti suurendada usaldust elektrooniliste tehingute vastu siseturul, luues ühise aluse turvalisele elektroonilisele suhtlusele kodanike, ettevõtjate ja ametiasutuste vahel, suurendades sellega avaliku ja erasektori internetipõhiste teenuste, e-äri ja e-kaubanduse tõhusust ELis. Sellega tunnistati kehtetuks direktiiv 1999/93/EÜ elektroonilisi allkirju käsitleva ühenduse raamistiku kohta, mis sisuliselt hõlmas ainult e-allkirju.

Nagu nähtub määruse õiguslikust alusest, milleks on ELi toimimise lepingu artikkel 114, on selle eesmärk kõrvaldada takistused siseturu toimimisele, edendades liikmesriikide õigusaktide ühtlustamist, eelkõige e-identimise, autentimise, allkirjade ja nendega seotud usaldusteenuste vastastikust piiriülest tunnustamist ja aktsepteerimist, kui see on vajalik elektroonilistele toimingutele või tehingutele juurdepääsuks ja nende lõpuleviimiseks.

Enne määruse jõustumist puudus terviklik ELi piiriülene ja valdkondadevaheline raamistik turvaliste, usaldusväärsete ja kergesti kasutatavate e-tehingute jaoks, mis hõlmasid e-identimist, e-autentimist ja usaldusteenuseid. Komisjoni 4. juuni 2012. aasta ettepanekus (COM(2012) 238 final) ja sellele lisatud mõjuhinnangus (SWD(2012) 135 final) määrati kindlaks järgmised neli üldeesmärki:

- tagada digitaalse ühtse turu areng;
- edendada peamiste piiriüleste avalike teenuste väljatöötamist;
- stimuleerida ja tugevdada konkurentsi ühtsel turul;
- suurendada kasutajasõbralikkust (nii kodanike kui ka ettevõtjate jaoks).

---

[1] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. juuli 2014. aasta määrus (EL) nr 910/2014 e-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 1999/93/EÜ, *ELT L 257*, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0910&from=ET.

[2] „Komisjon vaatab läbi käesoleva määruse kohaldamise ja annab sellest Euroopa Parlamendile ja nõukogule aru hiljemalt 1. juuliks 2020. Komisjon hindab eelkõige seda, kas on asjakohane muuta käesoleva määruse kohaldamisala või selle erisätteid, sealhulgas artiklit 6, artikli 7 punkti f ja artikleid 34, 43, 44 ja 45, võttes arvesse käesoleva määruse kohaldamisel saadud kogemusi ning tehnoloogia, turu ja õiguse arengut.“

Ehkki määrus täidab mitmeid oma eesmärke ja sellest on saanud väga oluline element ühtse turu edendamisel mitmes sektoris (nt finantsteenuste valdkonnas ning andmetele juurdepääsu ja nende taaskasutamise võimaldamisel haldusmenetlustes), on see mitmes mõttes piiratud: puudub kohustus teavitada riiklikest e-identimise süsteemidest, atribuudid (isikuandmete elemendid), mida saab usaldusväärselt avaldada kolmandatele isikutele, on piiratud, õigusakt keskendub avalikule sektorile ning puuduvad selged stiimulid eraõiguslikele isikutele riiklike e-identimise süsteemide kasutamiseks. Lisaks on Euroopa e-identiteedi ökosüsteem hajutatud sõltuvalt erinevatest riiklikest õiguskeskkondadest, e-valitsuse tasanditest, kultuurist ja erinevast usalduse tasemest avaliku sektori asutuste vastu.

1.2. Taust

Digiidentiteedi valdkonnas toimuvad praegu põhjalikud muutused. Sellised üksused nagu pangad, elektrooniliste sideteenuste osutajad või kommunaalettevõtjad, kellest mõned on seadusega kohustatud koguma isikutunnuste atribuute, võimendavad oma menetlusi, et tegutseda kontrollitud identimisteenuse osutajatena. Internetivahendajad, sealhulgas peamised sotsiaalmeediaplatvormid ja veebibrauserid[3], tegutsevad *de facto* digiidentiteedi valvuritena ja pakuvad nn oma identiteedi loa (*bring your own identity*) lahendusi, mis võimaldavad nende kasutajatel end autentida kolmandate isikute veebisaitidel ja teenustes oma kasutajaprofiile kasutades. Sellel mugavusel aga on oma hind: kaob kontroll avalikustatud isikuandmete üle ja need e-identimise vahendid on kontrollitud füüsilisest identiteedist eraldatud, mis muudab pettuse ja küberturvalisuse ohu leevendamise keerulisemaks. Valdav osa ELi kodanikest sooviks juurdepääsu turvalisele digiidentiteedile, mida nad saaksid kasutada juurdepääsuks internetipõhistele teenustele.[4] Kuigi digiidentiteedi tuleviku suhtes on palju erinevaid seisukohti, tuleb nõuetekohaselt arvesse võtta riikide valitsuste keskset rolli mis tahes ulatusliku digitaalse tuvastamise ökosüsteemi arendamisel.

Tänapäeval loodavad kasutajad ilma katkestusteta internetis surfata, nad soovivad mobiilirakendusi ja ühtseid autentimislahendusi, mida saab kasutada avaliku ja erasektori internetiteenustes, hõlmates kõiki tuvastamisega seotud kasutusjuhte alates pseudonüümsest sisselogimisest veebiplatvormile kuni turvalise identimiseni e-tervise või e-panganduse teenustes. Kuna identiteeditundlike ja individuaalsete teenuste arv üha suureneb, muutuvad turvaline digitaalne tuvastamine ning atribuutide ja volituste vahetamine üha olulisemaks. Digitaalse tuvastamise võimalus muutub sotsiaalse kaasatuse oluliseks teguriks ja digiidentiteedi pakkumisest saab strateegiline vara.

Oma 16. septembri 2020. aasta kõnes olukorrast Euroopa Liidus teatas Euroopa Komisjoni president, et komisjon soovib tagada kõigile ELi kodanikele turvalise ja usaldusväärse digiidentiteedi: „Me tahame reeglistikku, milles keskne koht oleks inimesel. (...) See käsitleb ka kontrolli meie isikuandmete üle, mida meil praegu on ikka veel liigagi harva. Iga kord, kui mõni äpp või veebisait palub meil luua uue digitaalse identiteedi või logida lihtsalt sisse suure platvormi kaudu, ei ole meil aimugi, mis meie andmetega tegelikult juhtub. Seepärast teeb komisjon varsti ettepaneku turvalise Euroopa e-identiteedi kohta. Sellise identiteedi kohta, mida me usaldame ja mida iga kodanik võib kõikjal Euroopas kasutada ükskõik milleks alates

[3] Näiteks saavad Facebooki või Google'i kasutajad kasutada oma kontosid, et logida sisse veebisaidile Booking.com või kasutada EU Logini: https://developers.facebook.com/docs/facebook-login/overview https://developers.google.com/identity/

[4] Eurobaromeetri 2019. aasta detsembri eriuuring nr 503 „Attitudes towards the impact of digitalisation on daily life" (Hoiakud seoses digiülemineku mõjuga igapäevaelule), vt: https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2228

maksude maksmisest kuni jalgratta üürimiseni. Sellise tehnoloogia kohta, millega me saame ise kontrollida, milliseid andmeid me anname ja kuidas neid kasutatakse.“

Euroopa Ülemkogu toetas komisjoni eesmärke ja kutsus oma 1.–2. oktoobri 2020. aasta järeldustes komisjoni üles esitama 2021. aasta keskpaigaks ettepaneku Euroopa digitaalse identiteedi raamistiku algatuse kohta:

Euroopa Ülemkogu järeldustes kutsutakse üles töötama välja kogu ELi hõlmava turvalise avaliku elektroonilise identimise (e-ID) raamistiku, sealhulgas koostalitlusvõimelised digitaalallkirjad, et anda inimestele kontroll oma internetiidentiteedi ja andmete üle ning võimaldada juurdepääsu avalikele, eraõiguslikele ja piiriülestele digiteenustele. Komisjoni kutsutakse üles esitama 2021. aasta keskpaigaks ettepaneku Euroopa digitaalse identiteedi raamistiku algatuse kohta.

Digitaalne tuvastamine võimaldab kodanikel ja ettevõtjatel tõendada, kes nad veebiteenuseid kasutades on. Usaldusteenused, näiteks e-allkirjad, muudavad veebitehingud turvalisemaks, mugavamaks ja tõhusamaks. eIDASe määrus on ainus piiriülene raamistik füüsiliste ja juriidiliste isikute usaldusväärse e-identimise ja usaldusteenuste jaoks. eIDAS võimaldab riiklike e-identimise süsteemide piiriülest tunnustamist avalikele teenustele juurdepääsul, tingimusel et eIDst on eIDASe määruse kohaselt teavitatud. Määrusega luuakse ka ELi turg piiriüleselt tunnustatud usaldusteenustele, millel on samasugune õiguslik staatus nagu samaväärsetel tavapärastel paberipõhistel protsessidel.

2. HINDAMISE PEAMISED TULEMUSED

Hindamise peamised tulemused võib hindamiskriteeriumidest lähtudes võtta kokku järgmistes punktides.

2.1. Tulemuslikkus

Elektroonilist identiteeti käsitlevate sätete tulemusena on loodud eIDASe võrgustik, mille eesmärk on võimaldada teavitatud eID süsteemi valdajatele piiriülene juurdepääs internetipõhistele avalikele teenustele. ELi tasandil on saavutatud vaid piiratud arvu e-identimise süsteemide koostalitlusvõime[5]. eIDASe määrusega on edukalt loodud õiguskindlus seoses vastutusega, tõendamiskohustusega, õigusliku toimega ja usaldusteenuste rahvusvaheliste aspektidega, kuid mõned küsimused on veel lahendamata. Usaldusteenuste kättesaadavus ja kasutuselevõtt ELis on alates eIDASe määruse vastuvõtmist suurenenud, kuid liikmesriikide ja erinevate usaldusteenuste vahel on erinevused.

Hoolimata mõningatest edusammudest ei ole määrus tõhususe seisukohast oma potentsiaali saavutanud. Teatatud on vaid piiratud arvust e-identimise süsteemidest, nii et ELi kodanike hõlmatus teavitatud e-identimise süsteemiga on piiratud (59 % elanikkonnast). Teavitatud eIDde aktsepteerimine on piiratud, sest kõik eIDAS-sõlmed ei ole tööle hakanud, piiratud arv avalikke teenuseid pakub eIDASe teadet või on ühendatud taristuga ning tehnilised vead takistavad kasutajatel tõhusat autentimist.

[5] Alates määruse e-identimise osa jõustumisest 2017. aasta septembris on 14 liikmesriiki teatanud vähemalt ühest e-identimise süsteemist ja neli liikmesriiki on juba teatanud mitmest süsteemist. Kokku on praeguseks teatatud 19 eID süsteemist: https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/Country+overview

Usaldusteenuste suhtes on määruse eesmärk – jääda tehnoloogiliselt neutraalseks – tinginud nõuete erineva tõlgendamise eri liikmesriikides, samuti kuna ei ole vastu võetud täiendavaid rakendusakte. Ei saa järeldada, et ELi tasandil on täielikult saavutatud võrdsed tingimused. Siiski on eIDASe määrusega loodud tugev raamistik, mida saab täiendada vajalike standardite ja nõuetega, et vähendada praegust turu killustatust ning järelevalve- ja vastavushindamisasutuste tõlgendamiserinevusi ning süvendada järelevalveasutuste vahelist koostööd.

2.2. Tõhusus

Lähteolukorra hindamine näitab, et kvantifitseeritavad kulud on seni olnud saadud kasust suuremad. eID valdkonnas tuleneb see vähesest kasutuselevõtust, mis ei lase kasul realiseeruda.

Peamised sidusrühmad, kelle jaoks eIDASe määruse e-identimise osa on tekitanud kulusid ja kasu, on riigiasutused, eIDAS-sõlmede operaatorid, eID pakkujad ja teenuseosutajad. Usaldusteenuste puhul olid peamisteks kulusid kandnud ja kasu saanud sidusrühmad akrediteerimis-, vastavushindamis- ja järelevalveasutused ning kvalifitseeritud ja kvalifitseerimata usaldusteenuste osutajad.

Üksikute sidusrühmade jaoks on märkimisväärne osa hüpoteetiline kasu (diskonteeritud tulevase kasuna) ja seega raskesti mõõdetav. Korduvad juhtimiskulud usaldusteenuste valdkonnas on piiratud ja peamiselt seotud nõuete täitmise tagamisega. Üksikute sidusrühmade jaoks on märkimisväärne osa kasust selles etapis ainult hüpoteetiline (diskonteeritud tulevase kasuna) ja raskesti mõõdetav. Usaldusteenuse osutajad registreerivad tuluna usaldusteenuste osutamisest teistes ELi riikides ja turubaasi laiendamisest tuleneva kasu.

2.3. Asjakohasus

eID ökosüsteem on alates eIDASe määruse kehtestamisest põhjalikult muutunud ja eraõiguslikel identimisteenuste osutajatel on seal üha suurem osa. Võttes arvesse digitehingute arvu suurenemist, peaks kõigil ELi kodanikel olema juurdepääs turvalisele ja koostalitlusvõimelisele digiidentiteedile, kuid praegu nii ei ole. eIDASe õigusraamistiku eesmärgid on jätkuvalt asjakohased, et lahendada algselt kindlaks tehtud probleemid, eelkõige vajadus vähendada turu killustatust, tagades usaldusteenuste piiriülese ja sektoritevahelise koostalitlusvõime ühiste standardite vastuvõtmise kaudu. Tundub, et eIDASe määruse praegune kohaldamisala ning keskendumine ELi liikmesriikide teatatud eID süsteemidele ja juurdepääsu võimaldamisele veebipõhistele avalikele teenustele on liiga piiratud.

Mõned peamised asjaolud, mis on takistanud kasutuselevõttu kasutajate ja erasektori teenuseosutajate poolt, ei ole lasknud õigusraamistikul täielikku potentsiaali saavutada. Hoolimata sellest, et mitmesse valdkondlikku ELi õigusakti on lisatud viited eIDAS-lahendustele, ei ole eIDASe määrus veel vastanud konkreetsete sektorite (nt haridus, pangandus, reisimine, lennundus) vajadustele. Üks kehtiva raamistiku piirav tegur seoses nende valdkondlike vajadustega on konkreetsete valdkondlike atribuutide puudumine.

Peamine probleem seisneb eIDASe suutlikkuses pidada sammu tehnoloogia viimaste arengutega usaldusteenuste valdkonnas. Usaldusteenuste loetelu laiendamine, eelkõige e-arhiveerimise usaldusteenuse, kaasaskantavaid identiteediandmeid toetava usaldusteenuse ja

elektrooniliste registrite usaldusteenuse lisamise kaudu, käsitleks mitmeid kasutusjuhtumeid ning annaks kodanikele ja ettevõtjatele võimaluse digitaalselt tõendada oma isikusamasust või tõendada oma atribuute/omadusi, ilma et neil oleks vaja füüsilisi dokumente.

2.4. Sidusus

Hindamine näitab, et määruse e-identimise osa toetab üldiselt sidus e-identimise vastastikuse tunnustamise süsteem, mis põhineb teavitamisel ja vastastikusel hindamisel. Usaldusteenuste raamistik tagab usaldusteenuste ühtse järelevalvesüsteemi. Siiski on kindlaks tehtud probleeme, mis mõjutavad määruse sisemist sidusust.

E-identimise puhul on eIDASe raamistikus sätestatud teavitamise ja vastastikuse hindamise süsteemi eesmärk luua ühine arusaam e-identimise süsteemi pakutavast usaldusväärsuse tasemest, kuid praktilise rakendamise hindamine näitab, et see ei ole alati nii. Kuigi see soodustab paindlikkust ja tehnoloogilist neutraalsust, puudub endiselt ühine arusaam sellest, mis on märkimisväärne ja kõrge usaldusväärsuse tase. Avalikele teenustele keskendumine on vastuolus kasutaja võimalusega piirata edastatud andmeid miinimumini, mis on vajalik konkreetse teenuse jaoks autentimiseks, kuna minimaalne isiku tuvastamist võimaldav andmekogum edastatakse alati. Praeguse eIDASe süsteemi rakendamine ei võimalda kasutajal hõlbustada isikuandmete kaitse üldmääruses sätestatud võimalikult väheste andmete kogumise ja privaatsuse vaikesätete põhimõtete jõustamist, kontrollides, milliseid andmeid ja kellega jagada.

Mõningaid puudusi on eeskirjades, mis käsitlevad usaldusteenuse osutajate hindamist määruse funktsionaalsete nõuete alusel kvalifitseeritud staatuse saamiseks, sest vastavushindamisasutuste rolli puhul ei ole piisavalt üksikasjalikke andmeid nende kohustuste, vastutuse või pädevustaseme kohta. Mõned sätted jätavad liikmesriikidele võimaluse tunnustada teatavaid tuvastamismeetodeid (nt biomeetrilist kontrolli) riiklikul tasandil, mis takistab regulatiivselt võrdsete tingimuste saavutamist ja tekitab ebakindlust.

2.5. ELi lisaväärtus

eIDASe määrusega loodi liikmesriikidele stiimulid riiklike eID lahenduste kasutuselevõtuks, kuid on ilmnenud, et eID raamistiku lisaväärtus on piiratud selle vähese katvuse, kasutuselevõtu ja kasutamise tõttu. Usaldusteenuste jaoks on määrusega ette nähtud ühine õigusraamistik nende kasutamiseks, vähendades turu killustatust ja suurendades nende kasutuselevõttu. Usaldusteenuste abil saavad haldusasutused teenuseid ajakohastada ja digitaliseerida ning anda välja elektroonilisi tõendeid, vähendades seeläbi halduskoormust.

eIDde suhtes on määruse vastuvõtmiseks algselt kindlaks tehtud vajadused endiselt asjakohased ning määruse kehtetuks tunnistamine tooks kaasa killustatuse ja negatiivsed tagajärjed teistele õiguslikele valdkondadele, mis tuginevad eIDASe süsteemile. Õigusraamistiku mõned kohandused võivad suurendada selle ELi lisaväärtust (näiteks usaldusväärsete riiklike e-identimise süsteemide kasutamise hõlbustamine erasektoris ning avaliku ja erasektori pakutavate konkreetsete atribuutide ja volituste vahetamise raamistiku määratlemine). Usaldusteenuste puhul on endiselt alles mõned siseriiklikust tõlgendusest ja/või vastuolulisest siseriiklikust õigusest tulenevad takistused, mis piiravad usaldusteenuste kasutuselevõttu.

3. EIDASE RAAMISTIKU LÄBIVAATAMINE

eIDASe määrus on oluline element, mis hõlbustab ühtse turu toimimist mitmes sektoris (nt pangandussektoris teatavate nõutavate isikuandmete esitamiseks, et hõlbustada rahapesuvastaste eeskirjade[6] järgimist; makseteenuste direktiivis (PSD2)[7] tuginetakse eIDASe usaldusteenustele, nagu e-templid ja kvalifitseeritud veebisaitide autentimissertifikaadid (QWAC), mis võimaldavad kolmandast isikust makseteenuse pakkujatel veebisaitide autentsust tuvastada; eIDASel põhinev elektrooniline identifitseerimine on vajalik piiriüleseks haldustõendite vahetamiseks ning see on oluline ühekordsuse põhimõtte edukaks rakendamiseks ja toimimiseks alates 2023. aastast[8]). Usaldusteenuste raamistik on rahvusvaheliselt tunnustatud ja sellele tugineb kavandatav õigusakt,[9] millest eeldatavasti saab 2021. aastal ÜRO mudelseadus usaldusteenuste kohta elektroonilises kaubanduses, samuti tuginevad sellele WTOs käimasolevad elektroonilise kaubanduse alased läbirääkimised[10].

Pärast eIDASe määruse vastuvõtmist 2014. aastal on aga palju muutunud. Raamistik põhineb eri standardeid järgivatel riiklikel eID süsteemidel ning keskendub suhteliselt väikesele osale kodanike ja ettevõtjate e-identimise vajadustest: turvaline piiriülene juurdepääs avalikele teenustele. Need teenused on peamiselt seotud 3 %-ga ELi elanikkonnast[11], kes elab muus liikmesriigis kui see, kus nad sündisid.

Sellest ajast alates on kõigi ühiskonna funktsioonide digitaliseerimine märkimisväärselt suurenenud. Ka COVID-19 pandeemial on olnud digitaliseerimise kiirusele väga tugev mõju. Selle tulemusena on nii avaliku kui ka erasektori teenuste osutamine muutumas üha digitaalsemaks. Kodanikud ja ettevõtjad ootavad turvalisust ja mugavust kõigi selliste veebitegevuste puhul nagu näiteks maksudeklaratsioonide esitamine, välisriigi ülikooli registreerimine, pangakonto avamine või laenu taotlemine kaugühenduse kaudu, auto rentimine, ettevõtte asutamine teises liikmesriigis, internetimaksete autentimine, veebipõhises hankemenetluses osalemine jne.

Seetõttu on järsult suurenenud nõudlus vahendite järele, mis võimaldavad end veebis identida ja autentida ning vahetada turvalisel ja kõrgetasemelise andmekaitse tagaval viisil digitaalselt teavet isikuandmete, atribuutide või kvalifikatsioonide kohta[12]. See on toonud kaasa paradigma muutuse, liikudes uuenduslike ja mugavate lahenduste suunas, mis suudavad integreerida kasutaja erinevaid kontrollitavaid andmeid ja sertifikaate. Praegu ei saa seda nõudlust täita eIDASega reguleeritavate e-identimise vahendite ja usaldusteenuste abil, võttes arvesse määruse praegust piiratust. Erasektoris väljaspool eIDASe raamistikku välja töötatud vahendid identimiseks ja autentimiseks vastavad sellele väljakutsele vaid osaliselt. Kuigi need

---

[6] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/849, mis käsitleb finantssüsteemi rahapesu või terrorismi rahastamise eesmärgil kasutamise tõkestamist ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 648/2012 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2005/60/EÜ ja komisjoni direktiiv 2006/70/EÜ.

[7] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta direktiiv (EL) 2015/2366 makseteenuste kohta siseturul, direktiivide 2002/65/EÜ, 2009/110/EÜ ning 2013/36/EL ja määruse (EL) nr 1093/2010 muutmise ning direktiivi 2007/64/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta.

[8] Ühekordsuse põhimõte võimaldab haldusasutustel alates 2023. aastast andmeid ja dokumente, mille inimesed on juba esitanud, läbipaistval ja turvalisel viisil taaskasutada ja jagada. (Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2. oktoobri 2018. aasta määruse (EL) 2018/1724 (millega luuakse ühtne digivärav teabele, menetlustele ning abi- ja probleemilahendamisteenustele juurdepääsu pakkumiseks) artikkel 14. ELT L 295, 21.11.2018).

[9] https://undocs.org/en/A/CN.9/WG.IV/WP.167

[10] Vt nt UNCITRALi IV töörühma (elektrooniline kaubandus) istungidokumendid, 6.–9. aprill 2021: https://uncitral.un.org/en/working_groups/4/electronic_commerce

[11]. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_citizens_living_in_another_Member_State_-_statistical_overview

[12] Näiteks Itaalias oli 2016. aastal käivitatud e-identiteedi avaliku süsteemi SPID kasutajate arv 2019. aasta lõpus ligikaudu 5 miljonit. Praegu on aktiivseid kasutajaid üle 18 miljoni (vt https://avanzamentodigitale.italia.it/it/progetto/spid) ning see arv kasvab pidevalt ligikaudu 1 miljoni kasutaja võrra kuus. Kui kogu 2019. aasta jooksul kasutati SPIDi 55 miljonit korda, siis ainuüksi 2021. aasta veebruaris oli kasutajaid 32,4 miljonit.

võimaldavad kasutajasõbralikke kolmanda poole autentimisteenuseid (nt Facebooki või Google'i konto kasutamine eri teenustesse sisselogimiseks), kasutatakse neid tavaliselt juurdepääsuks reguleerimata eraõiguslikele internetipõhistele teenustele, mis ei nõua kõrget turvalisuse taset. Need ei saa pakkuda samal tasemel õiguskindlust, andmekaitset ja eraelu puutumatust, peamiselt seetõttu, et nendega kinnitatakse oma identiteeti ise ja nendega ei saa pakkuda linki usaldusväärsele ja turvalisele valitsuse e-identimisele.

2020. aasta veebruaris võttis komisjon Euroopa digitaalse tuleviku kujundamise strateegias[13] kohustuse vaadata läbi eIDASe määrus, et muuta selle toimimine tõhusamaks, laiendada selle kohaldamist erasektorile ja edendada usaldusväärseid digiidentiteete kõigi ELi kodanike ja ettevõtjate jaoks. COVID-19 pandeemia puhkedes sai selgeks, kui oluline see läbivaatamine on. Tavapäraste avalike ja erateenuste katkemine ning äkiline vajadus pääseda juurde igat liiki avalikele ja erateenustele veebis ja neid kasutada tõid kuus aastat pärast määruse vastuvõtmist esile eIDASe raamistiku piiratuse kodanikele, ettevõtjatele ja valitsustele oodatud kasu andmisel. Läbivaadatud ja tugevdatud eIDASe määrus suudaks vastata turu ja ühiskonna uutele nõudmistele, käsitledes vajadust usaldusväärsete valitsuse e-identimise lahenduste järele, kuid ka avaliku ja erasektori pakutavate atribuutide ja volituste järele, mida kasutaja täielikult haldaks ja mida tunnustataks kogu ELis, et saada juurdepääs nii avalikele kui ka erateenustele. See toetaks paljusid olemasolevaid või kavandatavaid õigusraamistikke, mis tugevdavad ELi ühtset turgu.

4. JÄRELDUSED

Üldiselt on eIDASe määrus aidanud kaasa ühtse turu edasisele arengule. See on pannud aluse identiteedi- ja usaldusteenuste turu arengule ELis, toetades üha kasvavat vajadust turvaliste digitehingute järele. Kuid pidades silmas tulevikku ning seda, et eesmärgid ja kasutajate ootused on muutunud, tuleb parandada eIDASe määrust tulemuslikkust, tõhusust, sidusust ja asjakohasust, et täita uued poliitikaeesmärgid, kasutajate ootused ja turunõudlus, võttes arvesse ka hiljutisi muutusi digitaliseerimises.

Turul on tekkimas uus keskkond, kus rõhuasetus on nihkunud rangete digiidentiteetide pakkumiselt ja kasutamiselt nende identiteetidega seotud konkreetsete atribuutide pakkumisele ja neile tuginemisele. Kasvab nõudlus e-identimise lahenduste järele, mis suudavad neid võimalusi pakkuda, parandades tõhusust ja suurendades kogu ELis usaldust teenuste vastu nii era- kui ka avalikus sektoris, tuginedes vajadusele identida ja autentida kasutajad kõrge kindlustasemega.

Praegune eIDASe määrus ei saa neid uusi turuvajadusi rahuldada, kuna see piirdub avaliku sektoriga, süsteemiga liitumine on internetipõhiste eraõiguslike teenuseosutajate jaoks keerukas, selle kättesaadavust kõigis liikmesriikides on ebapiisav ja sellel puudub paindlikkus mitmesuguste juhtumite toetamisel.

[13] Euroopa Komisjon. (2020). Euroopa digituleviku kujundamise strateegia.